

Ärende: VN/25888/2024

Begäran om utlåtande om ett utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av socialvårdslagen, äldreomsorgslagen och klientavgiftslagen

Lausunnonantajan lausunto

Understöder ni att det föreskrivs om användningen av tekniska lösningar i socialservice på det sätt som föreslås i den nya 47 §?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

-

Understöder ni att det föreskrivs om teknisk övervakning vid verksamhetsenheter inom socialvården på det sätt som föreslås i den nya 48 §?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

-

I propositionen föreslås det att klientens samtycke till att en teknisk lösning tas i bruk inte ska begäras, utan att klientens åsikt ska beaktas som en del av klientprocessen (bedömning av servicebehovet, serviceplan, beslut). Stöder ni detta förslag? (Stycke 2.6 i utkastet till RP)

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni ange varför samtycke bör begäras av klienten och lägga fram andra relevanta synpunkter.

-

Understöder ni att det föreskrivs om teknisk övervakning i gemensamma lokaler vid verksamhetsenheter inom socialvården?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas om teknisk övervakning och lägga fram andra relevanta synpunkter.

-

I vilka situationer anser ni att registrerande kameraövervakning behövs vid en verksamhetsenhet? Vilken process är kopplad till användningen av registrerande kameraövervakning?

-

Understöder ni att det i lagen föreskrivs att det under klientprocessen ska bedömas om tekniska lösningar kan användas i socialservice för klienten i fråga?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas om en skyldighet att göra bedömning

-

Understöder ni att det till 10 e § i klientavgiftslagen fogas ett nytt moment med stöd av vilket en avgift kan tas ut för tillhandahållande av trygghetsservice som en del av hemvården?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni ange varför det inte bör föreskrivas på det föreslagna sättet.

-

Understöder ni att det införs en maximigräns för hur mycket tekniska lösningar får beaktas vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

-

Om ni understöder att det införs en maximigräns för hur mycket tekniska lösningar får beaktas vid beräkningen av personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre, anser ni att den föreslagna 0,04 är lämplig?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

-

Understöder ni att personaldimensioneringen inom heldygnsvård för äldre fortfarande är 0,6 anställda per klient, som inte får underskridas när tekniska lösningar används?

-

Om svaret är ja, kan ni lägga fram era synpunkter på ärendet.

-

Om svaret är nej, kan ni lägga fram alternativa lösningsmodeller och andra relevanta synpunkter.

-

Vid beredningen har det bedömts att teknik som hänför sig till läkemedelsförsörjning, övervakning nattetid och registrering kan ha personaleffekter. Anser ni att det inom heldygnsvården för äldre ännu kan finnas vissa andra uppgifter inom det direkta klientarbetet där man med hjälp av teknik kan minska personalbehovet?

-

Om svaret är ja, vilka uppgifter är det fråga om och med hjälp av vilken teknik skulle personalbehovet kunna minskas?

-

Anser ni att propositionen sporrar till investeringar i ny teknik inom socialservicen (också inom annan vård än heldygnsvård för äldre)?

-

Ni kan lägga fram era synpunkter på investeringar i teknik.

-

Ni kan lägga fram andra relevanta synpunkter på förslagets konsekvenser.

Svenska Finlands folkting (Folktinget) är en lagstadgad organisation (lag om Svenska Finlands folkting 1331/2003) som bevakar och främjar Finlands svenskspråkiga befolkningens rättigheter. Folktinget har inte fått social- och hälsovårdsministeriets begäran om att lämna utlåtande men bedömer trots det att det finns skäl att uttala sig. I enlighet med sitt lagstadgade uppdrag tar Folktinget ställning endast till aspekter som berör den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter.

Folktinget önskar inledningsvis framhålla att det är beklagligt att utkastet till proposition inte översattes inför remissrundan, eftersom det påverkar den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att på ett jämlikt sätt ta ställning till de föreslagna ändringarna. Folktinget upplyste den 2.5.2025 de ansvariga tjänstemännen för beredningen av propositionen om att man från fältet hade kontaktat Folktinget med oro gällande förslagets eventuella risk för ökad ojämlikhet för den svenskspråkiga befolkningen. Trots detta översattes propositionen inte, och möjlighet till förlängd inlämning av utlåtanden på svenska gavs inte heller.

Vidare anser Folktinget att det är anmärkningsvärt att det inte i ett enda sammanhang i propositionen hänvisas till språklagstiftningen. Propositionen behandlar inte över huvud taget de språkliga rättigheterna eller säkerställandet av tillgången till tjänster på svenska. Propositionen innehåller därmed inte heller en språklig konsekvensbedömning.

Trots att de språkliga rättigheterna inte ändras formellt i propositionen, ska justitieministeriets anvisning för bedömning av språkliga konsekvenser (justitieministeriets publikation 46/2016) iakttas i lagberedningen. I en språklig konsekvensbedömning är det nödvändigt att säkerställa att den finsk- och svenskspråkiga befolkningen också har faktisk tillgång till de tjänstehelheter som föreslås, på eget språk och enligt lika grunder. På grund av att en sådan bedömning saknas, uppstår följaktligen en osäkerhet huruvida den finskspråkiga och svenskspråkiga befolkningens behov tillgodoses enligt lika grunder.

Folktinget önskar därför att social- och hälsovårdsministeriet fäster uppmärksamhet vid följande:

Avsaknad av språkkrav för teknologiska lösningar

Propositionen syftar till att öka användningen av teknologiska lösningar inom socialvården och äldreomsorgen. Det föreslås även att sådana lösningar ska beaktas systematiskt i klientprocessen. Folktinget är dock oroligt för att de föreslagna ändringarna ska leda till att svenskspråkiga klienter inte garanteras jämlik tillgång till tjänsterna enligt lika grunder som finskspråkiga klienter. Tekniska lösningar – såsom trygghetslarm, övervakning och automatiserade tjänster – är i praktiken sällan flerspråkiga, och lagförslaget innehåller inga krav på att teknologin ska vara tillgänglig på både finska och svenska. I den föreslagna 47 § hänvisas till exempel inte till att tekniska lösningar ska kunna användas på klientens eget språk.

Enligt lagen om ordnande av social- och hälsovård (612/2021) ska social- och hälsovård i tvåspråkiga välfärdsområden ordnas på både finska och svenska så att kunderna blir betjänade på det språk de väljer, antingen finska eller svenska. För att de språkliga rättigheterna ska förverkligas i praktiken när det kommer till nya tekniska lösningar och former för förverkligande av vården, har det en särskilt stor betydelse att uttryckliga hänvisningar till språkliga krav görs i lagtexten. Även med tanke på de stora bristerna i tillgången till svenskspråkig social- och hälsovård i nuläget, är det särskilt viktigt att

språkliga krav beaktas i propositionen – i synnerhet eftersom digitala tjänster och lösningar överlag kan bidra till att förbättra tillgången till service på svenska.

Avsaknaden av explicita bestämmelser om att tekniska lösningar ska fungera på båda nationalspråken i tvåspråkiga välfärdsområden leder med stor sannolikhet till att språkliga aspekter faller mellan stolarna när lagstiftningen ska förverkligas. För att det ska vara möjligt att säkerställa svenskspråkiga lösningar måste språket beaktas i ett tidigt skede, då tekniken planeras, utvecklas och upphandlas. Även vid organiseringen av den konkreta verksamheten i välfärdsområdena måste språket tas i beaktande från början när servicen planeras.

Folktinget bedömer därför att propositionen i sin nuvarande form medför betydande utmaningar för den svenskspråkiga befolkningens möjligheter att få tillgång till dessa tjänster på sitt eget språk. Den svenskspråkiga befolkningens rätt att använda även digitala och tekniska lösningar på sitt eget språk bör därför tydliggöras i förslaget till 47 § i lagen om ändring av socialvårdslagen, så att välfärdsområdena iakttar detta direkt vid förverkligandet av lagen och vid upphandling av olika system och teknologiska lösningar.

Risk för ökad digital ojämlikhet

Distansservice förutsätter att de språkliga rättigheterna tillgodoses även i digitalt format, vilket kräver att system och plattformar är tillgängliga också på svenska. Äldre personer har ofta sämre digitala färdigheter och är i högre grad beroende av tillgänglig service. Om digitala tjänster inte tillhandahålls på svenska finns en uppenbar risk att äldre svenskspråkiga personer försätts i en sämre position jämfört med finskspråkiga personer, som åtminstone kan tillgodogöra sig informationen på sitt eget språk.

Utan svenskspråkig vägledning och stöd i användningen av tekniska lösningar riskerar svenskspråkiga klienter att inte kunna nyttja tjänsterna enligt lika grunder. Det föreligger därmed en risk att teknikanvändningen skapar ytterligare barriärer för äldre svenskspråkiga klienter, särskilt i de fall där användarstöd eller utbildning inte erbjuds på svenska.

I propositionen bör det därmed infogas krav på att digitala system och plattformar för distansservice ska vara tillgängliga på svenska, samt att de språkliga rättigheterna ska tillgodoses i samband med rådgivning och handledning i teknikanvändning.

Risk för försämrad tillgång till svenskspråkig service vid minskad personaldimensionering

Förslaget tillåter att personaldimensioneringen inom dygnetruntvård för äldre får minskas, om det vid verksamhetsenheten används tekniska lösningar som kan ersätta direkt klientarbete. Det råder redan i dag en betydande brist på svenskkunnig personal inom social- och hälsovården. Om personalstyrkan minskar ytterligare riskerar detta att försämra den faktiska tillgången på personal med svenskspråkig kompetens. I praktiken kan det bli svårare att säkerställa tillräcklig service på svenska om bemanningen minskar.

I propositionen bör det därför understrykas att personaldimensioneringen inte får minskas vid en tvåspråkig enhet, om det finns en risk för att svenskspråkiga klienter inte kan garanteras vård på sitt eget språk.

Kotzev Christine
Svenska Finlands folkting